BELEIDSKADER RECHTMATIGHEID EN ACCOUNTANTSCONTROLE (CONTROLEPROTOCOL) 2017 GEMEENTE LEUSDEN

November 2017

Inhoud

1 Inleiding....3
1.1 Wettelijk kader....3
2 Algemene uitgangspunten voor de controle....3
3 Controletoleranties....3
3.1 Goedkeuringstolerantie....3
3.2 Rapporteringtolerantie....3
4 Reikwijdte van de controle op rechtmatigheid....3
5 Normenkader rechtmatigheid....4
5.1 Collegebesluiten....4
6 Hardheidsclausule....4
Bijlage 1: Toelichting rechtmatigheidscriteria....4
Bijlage 2: Normenkader rechtmatigheid....9

1 Inleiding

Bij besluit van 15 december 2016 heeft de raad aan BDO Audit en Assurance B.V. opdracht verstrekt de accountantscontrole als bedoeld in art. 213 van de Gemeentewet uit te voeren. Voor de uitvoering van de accountantscontrole stelt de raad kaders vast. Dat vindt in dit controleprotocol plaats. Het object van controle is de jaarrekening en het gevoerde financieel beheer.

1.1 Wettelijk kader

In het kader van de opdrachtverstrekking aan de accountant kan de raad nadere richtlijnen geven voor te hanteren goedkeuring- en rapporteringtoleranties. Deze richtlijnen zijn beschreven in de Controleverordening en uitgewerkt in dit protocol.

2 Algemene uitgangspunten voor de controle

De controle van de jaarrekening door de accountant wordt gericht op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen;

3 Controletoleranties

De accountant accepteert in de controle bepaalde toleranties en richt zich op het ontdekken van belangrijke fouten. De accountant richt zijn controle zo in dat rekening wordt gehouden met de rapporteringtolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die het vastgestelde bedrag overschrijden en alle vastgestelde onderwerpen ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

3.1 Goedkeuringstolerantie

De raad geeft de accountant de volgende algemene goedkeuringstoleranties mee om te rekenen in de controle. Deze toleranties zijn gelijk gesteld aan het wettelijk minimum.

	Strekking controleverklaring:			
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaar-rekening (% lasten)	≤ 1%	>1%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

3.2 Rapporteringtolerantie

De rapporteringtolerantie die door de raad wordt aangegeven is € 50.000. Dit houdt in dat de accountant alle geconstateerde fouten en onzekerheden die dit bedrag te boven gaan rapporteert in zijn verslag van bevindingen. N.B.: Bij de analyse van de verschillen tussen begroting en rekening in de jaarstukken wordt ook uitgegaan van een bedrag van € 50.000 per taakveld..

4 Reikwijdte van de controle op rechtmatigheid

Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer moet aandacht besteed worden aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. Het begrotingscriterium;
2. Het voorwaardencriterium;
3. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium).

De raad geeft met dit beleidskader invulling aan de reikwijdte en uitsluitingen van het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium en het M&O-criterium. Voor een verdere toelichting zie *bijlage 1*.

5 Normenkader rechtmatigheid

Het normenkader wordt jaarlijks geactualiseerd. In *bijlage 2* treft u het normenkader aan. In deze bijlage wordt ook de externe regelgeving opgenomen.

5.1 Collegebesluiten

Collegebesluiten worden alleen beoordeeld op aanwezigheid wanneer ze een uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en/of besluiten van de raad én wanneer er financiële beheershandelingen uit volgen. Uitgaande van het basisniveau voor rechtmatigheid worden er geen collegebesluiten en/of regelingen expliciet benoemd binnen het normenkader.

6 Hardheidsclausule

Ondanks het feit dat het normenkader zorgvuldig is opgesteld is het onmogelijk te garanderen dat dit kader hiermee limitatief is. Dat betekent dat in die gevallen waarin de interne wet- en regelgeving zoals die is opgenomen in het normenkader niet voorziet, dan wel (interpretatie)ruimte laat, het College gemandateerd is om beslissingen te nemen. Wanneer het College van dit mandaat gebruik maakt, legt het hierover verantwoording af in de jaarrekening.

Bijlage 1: Toelichting rechtmatigheidscriteria

Begrotingscriterium

Algemeen
Het begrotingscriterium richt zich primair op de baten en lasten op programmaniveau.
Het bestaande beleid van de raad wordt afgeleid uit:
- de programmabegroting met toelichting;
- de begrotingswijzigingen met toelichting zoals blijkend uit de tussentijdse rapportages (Voor- en Najaarsnota) en raadsbesluiten.

Begrotingsafwijkingen worden in de jaarrekening/het jaarverslag toegelicht.

Begrotingsafwijkingen
Bij het operationaliseren van rechtmatigheid worden de volgende categorieën afwijkingen onderscheiden:

Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende “soorten” begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		X
Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X	
Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X	
Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen		X
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. **- geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar** **- geconstateerd na verantwoordingsjaar**	 X	X
Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen)waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - jaar van investeren - afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	 X	X

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium richt zich op het handelen in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving. Aangezien de hoeveelheid wet- en regelgeving te groot is om een volledige controle op de naleving hiervan mogelijk te maken, stelt de raad kaders ten aanzien van de omvang en invulling van de controleopdracht aan de accountant.

A. Kader omvang van de controle

Met betrekking tot de omvang van de controle is een controleprogramma opgesteld, waarbij de lijst van interne regelgeving (= bijlage bij dit beleidskader) door de accountant wordt ingepast bij de controle van de relevante bedrijfsprocessen.

B. Kader invulling controleopdracht

Met betrekking tot de invulling van de controle is een kader opgesteld, waarbij de volgende uitgangspunten worden gehanteerd bij de controleopdracht aan de accountant:

a. Niet-financiële verordeningen worden buiten beschouwing gelaten bij het rechtmatigheidoordeel;
b. (Deels) financiële verordeningen worden alleen beoordeeld op artikelen waaruit financiële beheershandelingen volgen;
c. Gemeentelijke beleidsnota's worden buiten beschouwing gelaten bij het rechtmatigheidoordeel, tenzij anders is aangeven door de raad in een verordening;
d. Collegeregelingen worden alleen beoordeeld op aanwezigheid wanneer ze een uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en/of besluiten van de raad én wanneer er financiële beheershandelingen uit volgen.
e. De financiële- en controleverordening (art. 212, 213 GW), worden integraal als basisdocumenten betrokken in de controle.

Misbruik en & Oneigenlijk gebruik -criterium

Definitie M&O

- *Misbruik*
  De interne toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt bij het gebruik maken van overheid/gemeentelijke regelingen.
- *Oneigenlijk gebruik*
  De interne toetsing of derden bij het gebruik van overheid/gemeentelijke regelingen geen (rechts)handelingen hebben verricht die in strijd zijn met het doel of de strekking van de regeling.

Te denken is hierbij aan subsidies, kwijtschelding en uitkeringen, maar ook om de juistheid en volledigheid van opbrengsten (bijvoorbeeld de verstrekte gegevens die hebben geleid tot het opleggen van gemeentelijke belastingen.) M&O beleid is gericht op verstrekkingen aan derden en is daarom extern gericht. Het beleid betreffende misbruik en oneigenlijk gebruik is situationeel vastgelegd in wetten, verordeningen, interne richtlijnen en procedures.

Risicogebieden M&O
Hieronder zijn de belangrijkste risicogebieden weergegeven, waarbij sprake is van M&O-gevoeligheid. Van M&O- gevoeligheid is sprake zodra de aanspraak op een uitkering, de verplichting om een heffing te betalen of het verstrekken van een vergunning of subsidie afhankelijk is van gegevens die door een belanghebbende zelf moeten worden verstrekt. Dit

maakt maatregelen noodzakelijk om te kunnen borgen dat er geen sprake is van misbruik en oneigenlijk gebruik.

1. *Subsidies*
   Het beleid ten aanzien van subsidies is vastgelegd in de betreffende verordeningen. In de verordening is bepaald aan welke voorwaarden instellingen moeten voldoen en welke informatie zij moeten overleggen. Beoordeling van deze informatie en toetsing aan de voorwaarden vindt plaats in het proces van subsidievaststelling.
2. *Leerlingenvervoer*
   Op grond van de verordening leerlingenvervoer worden (individuele) bijdragen verstrekt voor vervoer. In deze verordening is vastgelegd welke voorwaarden er gelden en welke informatie moet worden overlegd. Beoordeling van de informatie en toetsing aan de voorwaarden vindt plaats bij de beoordeling van de aanvraag.
3. *Sociale verstrekkingen in geld en natura*
   Het betreft hier onder andere uitkeringen in de vorm van geld. Daarnaast kan het gaan om verstrekkingen in natura zoals re-integratietrajecten, vergoeding voor woningaanpassingen en het verstrekken van hulpmiddelen voor gehandicapten. Voorwaarden rond de beoordeling van aanvragen voor deze categorie verstrekkingen liggen vast in diverse verordeningen en uitvoeringsregels.
4. *Burgerzaken*
   De procedure van uitgifte van onder andere reisdocumenten is gedetailleerd weergegeven in wettelijke voorschriften. Naleving hiervan wordt cyclisch getoetst door middel van (externe) audits.
5. *Belastingen en heffingen*
   Elementen binnen de belastingoplegging die M&O gevoelig zijn betreffen: vaststelling WOZ-waarden, aanslagoplegging, invordering en kwijtschelding. Belastingheffing en de waardebepaling vinden plaats aan de hand van wettelijke regelingen.
6. *Vergunningsverlening*
   Als gemeentelijke overheid wordt een scala aan vergunningen verleend (bouwvergunningen, vergunningen vanuit de APV, etc..) Ook hierbij kan sprake zijn van misbruik, veelal in de vorm van het verstrekken van niet juiste, of niet volledige informatie. De vereisten voor het afgeven van vergunningen ligt vast in verordeningen, besluiten en andere regelgeving.

Preventieve borging M&O-maatregelen

A. Borging M&O in de beleidsvoorbereiding/regelgeving

M&O dient zoveel mogelijk preventief geborgd te worden. Van op te stellen regelgeving en richtlijnen, zoals gemeentelijke verordeningen, beleids- en uitvoeringsregelingen, dienen daarom M&O maatregelen integraal onderdeel uit te maken. De volgende richtlijnen dienen meegenomen te worden om tot een kwalitatief goede preventieve borging te kunnen komen:

1. *Kenbaarheid van de regeling*
   Er mag geen onzekerheid bestaan over de interpretatie van de geldende regelgeving. Een regeling dient daarom zoveel mogelijk te voldoen aan de principes van eenvoud, inzichtelijkheid en begrijpelijkheid. Dit ter voorkoming van situaties waarbij sprake is van *niet* opzettelijk misbruik en oneigenlijk gebruik.
2. *Controlemaatregelen voor misbruikgevoelige elementen*
   Misbruikgevoelige elementen in de regelgeving onderkennen en onderzoeken op welke wijze dit misbruik kan worden voorkomen. De controlemogelijkheden en bevoegdheden van de organisatie dienen hierbij duidelijk geformuleerd te worden en in de regeling te worden opgenomen of op een andere wijze te worden vastgelegd.
3. *Informatieplicht derden*
   In de regeling dient te worden voorzien in de verplichting voor een derde-belanghebbende om binnen het kader van de regeling alle gegevens volledig en naar waarheid te verstrekken. Deze gegevens vormen de basis voor de vaststelling van de

rechten/plichten van de derden. Het is hierbij noodzakelijk dat beoordeeld kan worden of, en in hoeverre de door de derden verstrekte gegevens voldoende betrouwbaar zijn. Voor interne toetsing van het naleven van de voorwaarden rond het vaststellen van rechten en verplichtingen van derden is het noodzakelijk dat bij toetsing sprake is van een zichtbare vastlegging door de toetser (parafen, e.d.).

4. *Communicatie richting derden*
   Belanghebbenden dienen op een gestructureerde wijze te worden geïnformeerd over hun informatieplicht en de van toepassing zijnde voorwaarden (folders, persoonlijke voorlichting, etc.).
5. *Sanctiemogelijkheden*
   De mogelijkheid om bij niet-naleving een sanctie te kunnen opleggen vergroot de handhaafbaarheid. Binnen aanpassing en invoering van regelgeving beoordelen of een sanctie wenselijk en mogelijk is.

B. Borging M&O in werkprocessen

Maatregelen in het kader van M&O maken integraal onderdeel uit van de werkprocessen in de organisatie. De beleidsinhoudelijke afdelingen zijn verantwoordelijk voor het opnemen van afdoende M&O maatregelen binnen de werkprocessen. De opzet van de administratieve organisatie zal per risicogebied verschillen en vereist dus maatwerk. Ondanks dit feit kan een aantal activiteiten worden benoemd die in elk risicogebied van toepassing kunnen zijn. Deze gebieden zijn in het onderstaande overzicht opgenomen. Hierbij is tevens aangegeven welk type M&O- maatregelen van toepassing zijn. Deze vallen in zijn algemeenheid samen met de reeds aanwezige AO/IC-maatregelen. Gelet hierop vervult de adviseur Bedrijfsvoering en Control als verantwoordelijke voor de uitvoering van de interne controle een ondersteunende rol om ertoe bij te dragen dat er voldoende M&O waarborgen aanwezig zijn.

Activiteiten	Gebieden	M&O-maatregelen
Innen	Debiteurenbeheer	Functiescheiding, kwijtscheldingsprocedures, bank-en kasprocedures, inbouwen van controles
Werken/diensten door derden	Aanbestedingen, aangaan verplichtingen	Functiescheiding, aanbestedingsprocedures, inbouwen van controles
Uitkeringen	Subsidies, uitkeringen, toelagen	Functiescheiding, inbouwen van controles
Handhaven	Toezicht, controle, opsporing en sancties	Functiescheiding, selectie en screening personeel, vastlegging via rapportages, sanctiemaatregelen
Geld contant/giraal	Declaraties, kasbeheer en girale geldstromen	Beperking contant geldverkeer, functiescheiding, bank-en kasprocedures, inbouwen van controles
Goederen	Aanschaf, beheer en gebruik	Fysieke beveiliging, voorraadbeheer, inventarisaties, registratie eigendommen
Informatie	Documenten, dossiers	Informatiebeveiligingsbeleid, fysieke toegangsbeveiliging, archiefbeheer.

<u>Repressieve borging M&O maatregelen</u>
Vastgesteld dient te worden dat de M&O maatregelen worden nageleefd en of de kwaliteit van de maatregelen voldoende is. Hiertoe zal achteraf getoetst worden op ‘bestaan en werking’ van het aanwezige M&O beleid. Het gaat hierbij om verbijzonderde controles,

specifieke accountantsverklaringen, reviews en audits. Deze toetsing achteraf zal in belangrijke mate gecoördineerd en/of uitgevoerd worden door de adviseur Bedrijfsvoering & Control.

Aan de hand van een risico-inventarisatie zal binnen de M&O-gevoelige terreinen een prioritering worden aangebracht. Op basis hiervan wordt jaarlijks een aantal werkprocessen getoetst op naleving van het geformuleerde M&O-beleid. Deze toetsing zal zoveel mogelijk worden ingepast binnen de bestaande (verbijzonderde) interne controle systematiek. De beoordeling zal plaatsvinden aan de hand van de uitgangspunten van dit beleidskader en eventueel gestelde voorwaarden in relevante hogere wet- en regelgeving. De bevindingen zullen worden vastgelegd en worden vertaald in aanbevelingen en actiepunten welke teruggekoppeld worden aan de verantwoordelijke afdeling. De accountant zal erop toezien dat het systeem van waarborgen in het kader van M&O voldoende is en zal hierover rapporteren binnen de geëigende rapportagestructuur.

Bijlage 2: Normenkader rechtmatigheid

Het normenkader wordt jaarlijks geactualiseerd. Hieronder treft u het normenkader aan, zoals dat gebruikt wordt voor de rechtmatigheidscontrole van de jaarrekening.

Wetgeving intern	Jaar
Beheersverordening Gemeentelijke Begraafplaats Oud Leusden 1992	1992
Verordening, regelende het instellen en het toekennen van een erepenning van de gemeente Leusden	1992
Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Leusden	1998
Verordening overleg lokaal onderwijsbeleid gemeente Leusden	1998
Parkeerverordening 1998	1998
Archiefverordening van de gemeente Leusden	1999
Uitkerings- en pensioenverordening wethouders van Leusden	2001
Exploitatieverordening gemeente Leusden 2003	2003
Controleverordening gemeente Leusden	2004
Inspraakverordening	2005
Verordening naamgeving en nummering	2005
Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Leusden 2006	2006
Verordening interne klachtbehandeling 2006	200

	6
Verordening VROM Starterslening 2007	2007
Verordening individuele Wmo-voorzieningen gemeente Leusden 2007	2007
Verordening Cliëntenparticipatie Wet sociale werkvoorziening.	2008
Verordening Persoonsgebonden budget begeleid werken Wet sociale werkvoorziening.	2008
Verordening adviesraad Wet maatschappelijke ondersteuning 2008	2008
Verordening Provinciale Starterslening Leusden 2009	2009
Verordening Wet inburgering gemeente Leusden 2009	2009
Bouwverordening Leusden 2010	2010
Verordening Burgerinitiatief	2010
Verordening Duurzaamheidslening Leusden 2010	2010
Marktverordening gemeente Leusden 2010	2010
Verordening Brandweerrechten 2010	2010
Verordening Gemeentelijke Antidiscriminatievoorziening 2010	2010
Verordening dode gezelschapsdieren Leusden 2010	2010
Financiele verordening gemeente Leusden	2011
Bomenverordening 2012	2012
Erfgoedverordening Leusden 2012	2012
Verordening Raadswerk 2012	2012
Verordening adviescommissie bezwaarschriften	2012
Verordening participatie schoolgaande kinderen Wet werk en bijstand 2012	2012
Verordening langdurigheidstoeslag Wwb 2012	2012
Algemene Plaatselijke Verordening Leusden 2013	2013
Verordening Winkeltijden Leusden 2013	2013
Verordening toeslagen en verlagingen Wwb 2013	2013
Wegsleepverordening gemeente Leusden 2013	201

	3
Afvalstoffenverordening Leusden 2014	2014
Verordening Rekenkamercommissie Vallei en Veluwerand 2014	2014
Verordening basisregistratie personen	2014
Verordening maatregelen Participatiewet, IOAW en IOAZ	2014
Verordening rechtspositie wethouders, raads- en commissieleden en fractievertegenwoordigers Leusden 2014	2014
Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive	2014
Algemeen mandaatbesluit Leusden 2015	2015
Huisvestingsverordening Leusden 2015	2015
Leidingenverordening Leusden 2015	2015
Leidraad invordering gemeentelijke belastingen 2015	2015
Speelautomatenhalverordening Leusden 2015	2015
Verordening tegenprestatie	2015
Telecomverordening Leusden 2015	2015
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leusden 2015	2015
Verordening leerlingenvervoer gemeente Leusden 2015	2015
Verordening individuele studietoeslag Participatiewet Leusden	2015
Verordening individuele inkomenstoeslag	2015
Verordening elektronische bekendmaking en kennisgeving VRU 2015	2015
Treasury verordening Leusden 2016	2016
Afvalstoffenverordening gemeente Leusden 2017	2017
Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Leusden 2017	2017
Algemene Subsidieverordening Leusden 2017	2017
Legesverordening 2017	2017
Verordening hondenbelasting 2017	2017

Verordening Jeugdhulp gemeente Leusden 2017	2017
Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht 2017 gemeente Leusden	2017
Verordening marktgelden 2017	2017
Verordening lijkbezorgingsrechten 2017	2017
Verordening onroerende-zaakbelastingen 2017	2017
Verordening precariobelasting 2017	2017
Verordening rioolaansluitrecht 2017	2017
Verordening reinigingsheffingen 2017	2017
Verordening toeristenbelasting 2017	2017
Verordening rioolheffing 2017	2017
Verordening Cliëntenparticipatie Wet sociale werkvoorziening Leusden 2017	2017

Wetgeving extern
Grondwet
Burgerlijk Wetboek
Gemeentewet
Wet gemeenschappelijke regelingen
Algemene Wet Bestuursrecht
Ambtenarenwet
Besluit Begroting en Verantwoording
Financiële verhoudingswet (o.a. Gemeentefonds)
Fiscale wetgeving, inclusief de Wet op het BTW- compensatiefonds
Sociale verzekeringswetten
CAR/UWO
Wet Financiering decentrale overheden en de Regeling uitzettingen en derivaten door decentrale overheden (Ruddo)
EU-aanbestedingsregels
EU- staatssteunregels
Aanbestedingswet
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
Wijzigingswet Wet financiering decentrale overheden (verplicht schatkistbankieren)
Wet waardering onroerende zaken
Wet inburgering nieuwkomers
Wet rechten burgerlijke stand
Huurprijzenwet woonruimte
Huursubsidiewet

Wet bevordering eigenwoning bezit
Wet voorziening gehandicapten
Wet maatschappelijke ondersteuning
Wet basisvoorziening kinderopvang
Wet op het primair onderwijs
Wet op de basiseducatie
WEB
Wet collectieve preventie volksgezondheid
Besluit jeugdgezondheidszorg
Wet op het specifiek cultuurbeleid
Wet Werk en Bijstand
IOAW / IOAZ / BBZ
WSW
Europese subsidieregelingen
Wet ruimtelijke ordening
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
Jeugdwet
Participatiewet